

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ МЕДІАЦІЇ
В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПОРАХ
В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ**

Шапенко Людмила Олександрівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри конституційного і адміністративного права,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»
м. Київ, Україна*

Якименко Павло Павлович

*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»
м. Київ, Україна*

Воєнний стан – це особливий режим держави, який передбачає тимчасове обмеження деяких прав і свобод громадян, а також посилення державного управління для реалізації національної безпеки. Ми переживаємо масштабні виклики, пов'язані з агресією з боку РФ та впровадженням воєнного стану, особливої актуальності набувають ефективні та гнучкі механізми вирішення правових конфліктів, зокрема в адміністративній сфері, одним із таких механізмів є медіація.

Згідно п. 4 ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про медіацію» медіація – це позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів [1].

Стан інституту медіації в Україні знаходиться на етапі формування та розвитку, його потенціал у врегулюванні адміністративних спорів не може залишатися поза увагою, особливо в період дії правового режиму воєнного стану, коли навантаження на судову систему зростає, а доступ до правосуддя може бути ускладнений. Воєнний стан створює специфічні умови, що потребують переосмислення та розробки нових підходів до регулювання та застосування медіації, з урахуванням особливостей публічно-правових відносин і загроз національній безпеці.

Як зазначає Бочарова Н.В., науково-теоретичний аналіз медіації зазвичай здійснюється в межах цивільно-правових підходів, без докладного виявлення публічно-правових аспектів цього явища [2, с. 51]. Дослідження висвітлює одну з ключових проблем – однобічність теоретичного аналізу медіації, яка часто зводиться до її

розгляду виключно крізь призму приватно-правових відносин, переважно в контексті цивільних чи сімейних спорів. Сам підхід зменшує уявлення про ефективність такого правового інституту, ігноруючи його можливості у сфері публічного права, зокрема в адміністративних спорах. Медіація в адміністративних правовідносинах має специфіку, так як є взаємодія громадянина або суб'єкта господарювання з органами публічної влади, що передбачає наявність владного елементу. Через це застосування медіації в публічно-правовій сфері потребує додаткового наукового обґрунтування, нормативної конкретизації до особливостей адміністративного процесу.

На сьогоднішній день практика врегулювання конфліктів між органами влади та приватними особами досудовим шляхом, як правило, свідчить про небажання органів влади йти на компроміс, що зумовлене не тільки описаною вище правовою природою їх рішень, але й певними звичаями ділового обігу, що склались протягом достатньо тривалого часу. Мова йде про принципове небажання представників влади йти на компроміс. Разом із тим, як уявляється, вказана перепона може бути подолана за допомогою відповідних законодавчих заходів. Як один з них – це встановлення обов'язку відповідних службових осіб застосовувати процедуру медіації у разі наявності прохання про це приватної особи, що оформлено у порядку, визначеному законом, а також встановлення юридичної відповідальності за невиконання цього обов'язку [3].

У результаті медіація, яка за своєю природою передбачає діалог, поступки та пошук взаємоприйнятної рішення, опиняється поза полем реального застосування в цій сфері. Суть проблеми полягає у відсутності належної мотивації, а іноді – й правового обов'язку у представників державних органів застосовувати альтернативне вирішення спорів. Законодавство залишає можливість використання медіації на розсуд посадових осіб, що позбавляє приватну сторону усіх гарантій доступу до цього механізму в адміністративному процесі.

Як зазначає Кармаза О.О. наявність у Законі України «Про медіацію» норм, що визначають особливості проведення медіації в цивільному, господарському, адміністративному процесі, у сфері нотаріальної діяльності, модифікує суспільні відносини та вимагає застосування особливих прийомів, способів та методів регулювання відносин медіації в юридичних процесах. Це зумовлює їхній зв'язок з різними галузями права та законодавства України [4, с. 20].

Аналізуючи думку Кармаза О.О. можна зрозуміти, що, незважаючи на незадовільний стан медіації в адміністративних спорах, є велика надія на нове законодавство, а також його доповнення дієвими, ефективними та справедливими нормами. Доцільною є пропозиція щодо посадових осіб, а саме запровадити на законодавчому рівні

розгляд звернення приватної особи щодо проведення медіації в адміністративному спорі, а у разі відповідності такого звернення встановленим вимогам – ініціювати медіаційну процедуру. Також доцільно передбачити юридичну відповідальність за невиконання цього обов'язку. Для таких пропозицій потрібне якісне та ефективне законодавство, щоб не було прогалин і в одночас забезпечити непорушність принципу доброчесності публічного управління, зниженню рівня конфліктності в суспільстві та підвищенню ефективності адміністративного провадження, особливо в умовах воєнного стану, коли державні інституції потребують суспільної довіри.

Література

1. Про медіацію: Закон України № 1875-IX від 16 лист. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 25.04.2025).
2. Бочарова Н.В. Конституційні засади позасудового захисту прав інтелектуальної власності (процедури медіації). *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Право»*. 2021. № 1 (2). С. 51-59.
3. Луніна О.С., Поплавський В.Й. Медіація як спосіб досудового вирішення публічно-правових спорів у сфері державної реєстрації. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Право»*. 2022. Т. 2, № 5. С. 55–61.
4. Закон України «Про медіацію». Науково-практичний коментар. Станом на 1 квітня 2023 р. / за заг. ред. Кармази О.О., Федоренко Т. В., Ізуйти П.О. Київ: Талком, 2023. 241 с.